

Визначення процесуального статусу переможця електронних торгів із реалізації арештованого майна в разі оскарження їх результатів

Писанчин М. М.

заступник генерального директора з юридичних питань

Державне підприємство «СЕТАМ»,

аспірант кафедри цивільного процесу

Національний університет «Одеська юридична академія»

вул. Фонтанська дорога, 26, Одеса, Україна

orcid.org/0000-0002-2770-891X

Pisanchin1982@gmail.com

Ключові слова:

арештоване майно, реалізація арештованого майна, виконавче провадження, процесуальний статус переможця електронних торгів, електронні торги.

Визначено правову природу прилюдних торгів із реалізації арештованого майна відповідно до вимог українського й міжнародного законодавства, також зазначено про відсутність достатньої кількості наукових робіт за темою реалізації арештованого майна як важливого етапу процедур виконавчого провадження та виконання судового рішення, та, відповідно, вказано на високу актуальність із вивчення процедур реалізації арештованого майна з метою вдосконалення як процедур, так і нормативної бази. Установлено факт високої ризиковості реалізації арештованого майна внаслідок його правової природи й, відповідно, як наслідок, високої ризиковості суттєвої ймовірності оскарження результатів таких електронних торгів. Визначено можливості досудового й судового врегулювання конфліктних питань, що можуть виникати за результатом реалізації арештованого майна, зазначено про необхідність законодавчого врегулювання процедур судової медіації. Досліджено особливості статусу переможця електронних торгів як учасника електронних торгів із реалізації арештованого майна й подвійність такого статусу, проаналізовано нормативні вимоги для отримання такого статусу. Визначено сторони реалізації арештованого майна як правочину: орган виконавчої служби або приватний виконавець як продавець арештованого майна, організатор торгів як особа, що забезпечує технічний і функціональний зв'язок між потенційними учасниками торгів і продавцем, покупець арештованого майна як учасник торгів. Досліджено особливості процесуального статусу переможця електронних торгів із реалізації арештованого майна в разі оскарження результатів таких електронних торгів у цивільному процесі й водночас визначено судову практику Верховного Суду, за якою залучення переможця електронних торгів як відповідача є необхідною та критичною умовою в разі оскарження результатів електронних торгів. Проаналізовано процесуальні права й обов'язки переможця електронних торгів із реалізації арештованого майна як відповідача в судовому процесі з оскарження результатів електронних торгів із реалізації арештованого майна.

Determination of the procedural position of the winner of electronic auctions on disposal of the seized (arrested) property in the course of appealing their results

Pisanchin M. M.

Deputy Director General for Legal Affairs

State Enterprise "SETAM",

Postgraduate Student at the Department of Civil Procedure

National University "Odessa Law Academy"

Fontanska doroha str., 23, Odessa, Ukraine

orcid.org/0000-0002-2770-891X

Pisanchin1982@gmail.com

Key words:

seized (arrested) property, disposal of seized (arrested) property, enforcement proceeding, procedural status of the winner of electronic auctions, electronic auctions.

The author studies the legal nature of electronic auctions for the sale of seized (arrested) property in accordance with the requirements of Ukrainian and international law. The author also studies the lack of sufficient scientific work on the sale of seized (arrested) property as an important stage of enforcement proceedings and enforcement of court decisions, and accordingly high relevance property in order to improve both procedures and regulations. The author researched the high risk of sale of seized (arrested) property and the high risk of a significant probability of appealing the results of such electronic auctions. The Ph.D student studies possibilities of pre-trial and judicial settlement of conflict issues and the need for legislative regulation of judicial mediation procedures.

The author studies the peculiarities of the procedural status of the winner of electronic auctions and analyzes the requirements for obtaining the status of the winner of electronic auctions. The Ph.D student identified the parties to the sale of seized (arrested) property: seller – The State Enforcement Service or a private executor; the organizer of the auction; a buyer of the seized (arrested) property. The author studies the peculiarities of the procedural status of the winner of electronic auctions for the disposal of seized (arrested) property in contesting results of such auctions in civil proceedings, and relevant court practice on bringing the case against the winner. The author studies the procedural rights and duties of the winner of electronic auctions on bringing the case against the winner.

Вступ. Реалізація арештованого майна боржника є фінальною стадією виконавчого провадження та однією із найбільш важливих для задоволення вимог стягувача. У більшості випадків реалізацією арештованого майна є відчуження власності особи без волі власника, тому саме це відносить цей вид переходу права власності до правочинів із підвищеною ризикованістю. Загалом у світі арештоване майно відноситься до переліку так званих «токсичних активів» ("toxic assets") – активів, які характеризуються специфічним способом придбання майна, активів, чия вартість значно знизилася і для яких вже майже не діють ринкові механізми, а також для яких наявні подальші юридичні ризики для покупця (переможця торгів, інвестора).

Норми Закону України «Про виконавче провадження» від 2 червня 2016 року № 1404-VIII [8] насамперед спрямовані на задоволення вимог

кредиторів шляхом виконання відповідних рішень суду. Більшість із виконавчих проваджень, за якими здійснюється стягнення заборгованості, доходять до стадії реалізації майна боржників шляхом електронних (прилюдних) торгів, або за фіксованою ціною (ст. 61 Закону України «Про виконавче провадження»). У певний момент під час процесу реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів з'являється новий ключовий учасник цієї процедури, адже саме переможець електронних торгів безпосередньо фінансує покриття вимог кредитора й приймає на себе юридичні ризики при подальшому можливому скасуванні результатів торгів.

Таким чином, у разі безпосереднього проведення електронних торгів важливим є забезпечення прав Переможця. Проте натепер чинне законодавство України не повною мірою визначає процесуальний статус цього суб'єкта, його

права й обов'язки, процес переходу прав власності, а також захист прав Переможця під час судового оскарження результатів електронних торгів, визнання результатів електронних торгів недійсними й повернення арештованого майна боржнику.

Питання процесуального статусу переможця електронних торгів із реалізації арештованого майна в разі оскарження їх результатів є малодослідженими в спеціальній юридичній літературі. Указані питання були предметом аналізу таких вчених, як О.А. Беляневич, О.М. Вінник, І.В. Влялько, М.Д. Колонтирська, О.С. Мельников, В.С. Мілаш, В.В. Морозов, Л.М. Олехнік, Ю.І. Пивовар, Г.І. Пінькас, І.П. Сафонов, Л.П. Скалозуб, О.Г. Турченко, О.М. Шевчук, В.С. Щербина й інших.

Проте наразі актуальність дослідження процесуального статусу переможця електронних торгів зі реалізації арештованого майна в разі оскарженні їх результатів зумовлена наявністю певної кількості недоліків, суперечностей і прогалин у нормативно-правовому регулюванні вказаної діяльності, низкою проблем на нормативному й доктринальному рівнях, а отже, необхідністю теоретичного осмислення сучасного стану їх регулювання. Разом із тим переможці електронних торгів повсякденно стикаються з різноманітними проблемами, зокрема з доступністю інформації про торги, з проблемою застосування електронних засобів і з іншими проблемами, які потребують не тільки спеціального нормативного врегулювання, але й ґрунтовних теоретичних досліджень.

Метою дослідження є виявлення особливостей процесуального статусу переможця електронних торгів із реалізації арештованого майна при оскарженні їх результатів, а також надання науково-теоретичних і практичних рекомендацій щодо удосконалення статусу вказаного суб'єкта.

Виклад основного матеріалу. Тендерна форма організації торгівлі із метою створення конкурентних засад на закупівлю товарів, робіт, послуг широко відома у світі – наразі це є загальнознана міжнародна практика. Реалізація арештованого майна шляхом прилюдних, у тому числі й електронних, торгів, є важливою складовою виконавчого провадження та потребує належного правового регулювання.

Основним міжнародними нормативно-правовими актами, які регламентують здійснення цієї діяльності, у масштабах міжнародної торгівлі є Типовий закон ЮНСІТРАЛ (UNCITRAL) та Угода про закупівлі Світової організації торгівлі (далі – СОТ). Також досить розгалуженим є правовий режим прилюдних торгів у Європейському Союзі (далі – ЄС) і режим міжнародних тендерів, які проводяться міжнародними економічними організаціями. Ці й інші джерела

міжнародного законодавства щодо прилюдних торгів взаємопов'язані й, незважаючи на свій наднаціональний характер, є водночас і джерелами законодавства більшості країн світу, в тому числі й України [13, с. 49].

Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо закупівель товарів (робіт) та послуг був прийнятий на 27 сесії ЮНСІТРАЛ 17 червня 1994 року. Процедури прилюдних тендерних торгів врегульовано у ньому в основному у главі III. Так, у разі процедур закупівель, при яких а) коло учасників обмежене виключно внутрішніми постачальниками (підрядниками) відповідно або б) організація, яка здійснює закупівлю, вирішує, що, з урахуванням невисокої вартості закупаваних товарів (робіт) або послуг, в наданні тендерних заявок будуть зацікавлені, ймовірно, тільки внутрішні постачальники (підрядники), не застосовуються тендерні процедури. В інших випадках тендерні процедури застосовуються [18]. Типовий закон ЮНСІТРАЛ також врегулює інші питання прилюдних торгів – надання документації, її зміст, роз'яснення та зміни документації, подання та забезпечення заявок, розгляд, оцінка й зіставлення заявок, акцепт заявки, набрання чинності договорів тощо.

Вимоги СОТ щодо проведення прилюдних торгів визначені у кількох нормативно-правових актах, серед яких вагоме місце займає Угода про державні закупівлі, прийнята у м. Марракеш (Марокко) 15 квітня 1994 року [20]. Обов'язковими умовами цієї Угоди є недискримінація постачальників незалежно від їх статусу та державної належності, здійснення закупівель на конкурсній основі із забезпеченням прозорості на кожній стадії торгів на вимогу будь-якого з постачальників.

З погляду інтеграції України в ЄС важливим є досвід Союзу у сфері управління прилюдних торгів. Створення єдиного ринку ЄС, забезпечення його належного функціонування можна досягти тільки у разі конкуренції компаній у однакових умовах. На проведення прилюдних торгів спрямовується значна сума з всієї економічної діяльності ЄС. На думку політиків Євросоюзу, відкриття національних ринків закупівель для конкурентів з усіх інших держав – членів ЄС сприяє економічному зростанню та створенню нових робочих місць. Тому в ЄС під час розміщення замовлень прилюдні торги й міжнародні конкурси проводяться так, щоб фірми всіх держав – членів ЄС могли мати доступ до тендерних пропозицій. Водночас чітко визначаються технічні, економічні й екологічні критерії розміщення замовлень [6, с. 435].

Систему норм права ЄС про прилюдні торги становлять:

1) принципи, визначені в Договорі про ЄС, які застосовуються до прилюдних торгів: заборона будь-якої дискримінації за ознакою національної

приналежності (ст. 12); принцип вільного руху товарів (ст. ст. 28–31); принцип права на заснування і економічну діяльність (ст. ст. 43–48); принцип свободи надання послуг (ст. ст. 49–55);

2) принцип, сформований прецедентним правом Європейського Суду – принцип рівного ставлення до учасників торгів;

3) базові Директиви ЄС про закупівлі, що визначають сферу дії права європейського співтовариства в цій галузі: громадські поставки; громадські роботи; громадські послуги; оскарження [19, с. 11].

Положення та принципи директив ЄС мають на меті уніфікацію процедур, забороняють дискримінацію, обмеження під час прилюдних торгів щодо усіх контрактів, незалежно від вартості. Також існують інші спеціальні норми інформаційного характеру щодо прилюдних торгів і системи електронних комунікацій як на рівні Союзу, так і на рівні окремих країн – членів ЄС.

Щодо досвіду інших країн, які не входять до ЄС, то, наприклад, у Грузії в останні роки активно запроваджуються електронні торги: у відкритому безплатному доступі на веб-порталі вся інформація про тендери: річний план, очікувана ціна закупівлі, оголошення з тендерною документацією. Тендерні пропозиції всіх учасників теж публікуються – всі рішення тендерної комісії, її протоколи, якщо було прохання про роз'яснення, то відповідь теж наводиться; наводяться результати оцінки й тендера [21, с. 4].

Учасник прилюдних торгів, кандидатуру якого було, на його погляд, незаконно відхилено, та який вважає, що процес торгів проведено з порушенням вимог законодавства, має доступ до засобів правового захисту. Оскарження електронних торгів з реалізації арештованого майна в зарубіжних країнах може проводитись як у досудовому, так і в судовому порядку. До суду справа доводиться рідко, тому що майже у всіх країнах існує спеціальний орган влади, до функцій якого належить розв'язання суперечок між державними замовниками й постачальниками. Так, у Канаді вказані функції виконує Канадський міжнародний торговельний трибунал (далі – СІТТ). Рішення СІТТ мають юридичну силу й обов'язкові для всіх учасників [2, с. 43–44]. У більшості країн – членів ЄС дозволяється оскаржувати рішення з оцінки першої інстанції. Виключення становлять Бельгія, Словенія та Мальта, де не дозволяється подавати апеляції на рішення, прийняті до укладення контракту [3, с. 24].

В Україні на сьогодні порядок проведення електронних торгів визначено в ст. 61 Закону України «Про виконавче провадження» та в Порядку реалізації арештованого майна, затвердженому наказом Міністерства юстиції України від 29 вересня

2016 року № 2831/5 [10]. Результатом проведення електронних торгів є визначення їх переможця, яким відповідно до п. 4 розділу V вказаного Порядку є той з учасників електронних торгів, від якого на момент завершення торгів надійшла найвища цінова пропозиція (за умови звичайного перебігу торгів або через особливу ставку).

Відповідно до ст. 202 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року (далі – ЦК України) правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [22].

Переважає частина правочинів є двосторонніми, зокрема, і договорами купівлі-продажу, іншими договорами у сфері торговельної діяльності, що було визнано цивілістами майже відразу після прийняття чинного ЦК України [23, с. 733–734], і визнається в наш час.

Так, відповідно до п. п. 40 і 41 постанови Великої Палати Верховного Суду від 5 червня 2018 року у справі № 910/856/17, набуття майна за результатами електронних торгів є особливим видом договору купівлі-продажу, за яким власником відчужуваного майна є боржник, а продавцями, які мають право примусового продажу такого майна є державна виконавча служба та організатор електронних торгів. Покупцем відповідно є переможець електронних торгів. Виходячи з наведеного сторонами договору купівлі-продажу, оформленого за результатами проведених електронних торгів, є продавці – державна виконавча служба та організатор електронних торгів, та покупець – переможець електронних торгів [7].

Подальша судова практика визначає статус переможця електронних торгів відповідно до вказаного рішення Верховного Суду. Наприклад, у рішенні Цюрупинського районного суду Херсонської області від 1 липня 2020 року у цивільній справі № 664/1319/19 про визнання недійсними електронних торгів із реалізації нерухомого майна, свідоцтва про придбання нерухомого майна з прилюдних торгів, свідоцтва про право власності та витребування майна з чужого незаконного володіння, відзначив, що відповідно до правового висновку, який міститься у постанові Великої Палати Верховного Суду від у справі № 910/856/17, відчуження майна з електронних торгів відноситься до угод купівлі-продажу, тому така угода може визнаватись недійсною в судовому порядку з підстав недодержання в момент її вчинення вимог, які встановлені ч. ч. 1–3 і 6 ст. 203 ЦК України (ч. 1 ст. 215 ЦК України) [16].

Отже, переможець електронних торгів з реалізації арештованого майна має подвійний статус: окремо – як учасник електронних торгів, окремо – як покупець.

Щодо статусу переможця електронних торгів з реалізації арештованого майна як учасника елек-

тронних торгів, то його основні права й обов'язки визначені в Порядку реалізації арештованого майна, оскільки ні законодавчі, ні інші підзаконні акти майже не визначають особливості статусу цього суб'єкта. Аналіз норм Порядку реалізації арештованого майна надає підстави для визначення певних обов'язків, прав, відповідальності переможця електронних торгів.

Так, переможець електронних торгів зобов'язаний:

- надати відомості про себе (унікальний номер його як учасника торгів, прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, серія та номер документа, що посвідчує особу, місце проживання та номер контактного телефону, дані про юридичну особу тощо);

- сплатити гарантійний внесок у випадках, коли такий внесок вимагається;

- на момент завершення електронних торгів надати найвищу цінову пропозицію;

- впродовж встановленого часу розрахуватися за майно;

- зазначити під час перерахування коштів за придбане майно в розрахунковому документі номер лота, за яким здійснюється оплата;

- впродовж встановленого часу роздрукувати протокол електронних торгів з особистого кабінету, підписати передати особисто або через представника Організатору або надіслати засобами зв'язку на поштову адресу Організатора;

- отримати майно в зберігача не пізніше семи робочих днів із дати отримання акту про проведені електронні торги;

- у разі отримання майна пізніше семи робочих днів відшкодувати витрати на зберігання майна в період, який перевищує вказаний строк.

Переможець електронних торгів, окрім основного свого права – права власності на куплене арештоване майно, відповідно до Порядку реалізації арештованого майна має право на:

- зняття арештів і заборон, накладених органами державної виконавчої служби (й / або приватними виконавцями) з придбаного майна (окрім арешту, накладеного на виконання рішення суду про вжиття заходів для забезпечення позову);

- отримання акту про проведені торги не пізніше наступного робочого дня з дня затвердження акту;

- отримання акту про реалізацію предмета іпотеки у випадку реалізації предмета іпотеки;

- переривання строків здійснення розрахунку за придбане майно у випадку зупинення електронних торгів;

- повернення коштів у разі, коли кошти за придбане майно надійшли з порушенням строків, або здійснено неповний розрахунок;

- оскарження результатів електронних торгів і на оскарження інших спірних питань.

Порядок реалізації арештованого майна також встановлює певну процесуальну відповідальність переможця електронних торгів. Зокрема:

- якщо переможець електронних торгів відмовився від підписання протоколу електронних торгів з особистого кабінету, то переможцем оголошується наступний учасник, який запропонував найвищу ціну;

- якщо переможець електронних торгів не зарахував належну до сплати суму на рахунок одержувача у десятиденний строк із дня проведення торгів, то гарантійний внесок переможцю не повертається, а переможцем оголошується наступний учасник.

Певні особливості статусу переможця торгів визначено у Законі України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 року № 898-IV [11] під час реалізації предмета іпотеки на прилюдних торгах. Зокрема, цей Закон містить норми про зобов'язання з перерахування коштів за придбане на торгах майно, про відповідальність переможця у випадку його відмови від підписання протоколу тощо (ст. ст. 45, 46 й інші).

Щодо статусу переможця електронних торгів як покупця, то цей статус визначений главою 54 й іншими нормами ЦК України й не відрізняється від статусу покупця в інших договорах купівлі-продажу. Зокрема, відповідно до ч. 4 ст. 656 ЦК України до договору купівлі-продажу на публічних торгах застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не встановлено законом про ці види договорів купівлі-продажу або не впливає з їхньої суті.

Проте предметом дослідження нашої статті є не тільки визначення процесуального статусу переможця електронних торгів із реалізації арештованого майна, а визначення цього статусу саме в разі оскарженні результатів електронних торгів.

Як вже було зазначено, оскарження результатів електронних торгів може проводитись як у досудовому, так і в судовому порядку.

Досудовий порядок оскарження може бути встановлено як обов'язковий відповідним законом. Ця норма була запроваджена у ст. 124 Конституції України [5] Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року № 1401-VIII [9].

Досудовий порядок оскарження має як свої переваги, так і певні недоліки.

Так, О.О. Кармаза до переваг відносить: врегулювання спору до початку розгляду справи по суті; проведення судових засідань на умовах конфіденційності; заборона оскарження судового рішення; економія коштів та часу сторін, зокрема, держава повертає частину судового збору тощо. Недоліками, на погляд дослідниці, є: наявність корупційних ризиків під час закритих нарад,

короткий час для врегулювання спору за участю судді (30 днів) і неможливість його продовження, нечіткий зміст деяких норм тощо [4, с. 37–42].

На погляд І.А. Бутирської, запровадження процедури досудового врегулювання спору, безперечно, є «великим кроком уперед, оскільки дозволить зберегти договірні відносини між сторонами, зекономити час, кошти на сплату судового збору і в цілому зменшити кількість конфліктів і протиріч, яких і так нині забагато у нашому суспільстві» [1, с. 82].

Проте досудовий порядок оскарження результатів електронних торгів має низку недоліків, які необхідно враховувати. Насамперед слід зазначити, що в законодавстві України дотепер відсутнє визначення терміну «досудове врегулювання спору». Норми про досудове оскарження вміщені в процесуальних кодексах і низці законів України, що ускладнює їх уніфікацію та практичне застосування.

Досудове врегулювання можливе як одна із форм медіації, зокрема, як присудова або судова медіація, проте закону про медіацію також на прийнято.

На наш погляд, подібні ініціативи щодо примирення сторін можна розглядати лише як завдання підготовки справи до судового розгляду, а не як спосіб розв'язання спору, в тому числі спору про оскарження результатів електронних торгів. Надалі, після прийняття окремого закону, основним завданням досудового оскарження може стати створення додаткових можливостей для врегулювання спору через примирення сторін, проте на сьогодні сформована практика оскарження результатів електронних торгів саме в судовому порядку.

У попередні роки доволі популярною судовою практикою було залучення переможця електронних торгів у статусі третьої особи (яка або заявляє, або не заявляє самостійних вимог на предмет спору). Так, в рішенні Оболонського районного суду м. Києва від 10 травня 2018 року в цивільній справі № 756/12176/16-ц позов про визнання електронних торгів, протоколу проведення електронних торгів, акту про проведені електронні торги, договору купівлі-продажу недійсними й застосування реституції, було подано до Оболонського районного відділу державної виконавчої служби м. Києва Головного територіального управління юстиції у м. Києві, Головного територіального управління юстиції у м. Києві, Державного підприємства «Сетам», а переможця торгів ОСОБА_5 було залучено як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідачів (разом із ПАТ «Альфа-Банк») [14].

Проте вказане, на нашу думку, може бути результатом недостатнього розуміння результатів

електронних торгів як юридичного факту й статусу переможця торгів щодо реалізованого майна.

Як вбачається зі змісту ст. ст. 51, 175 Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 року (в редакції Закону України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII) [24] (далі – ЦПК України), на позивача покладено обов'язок визначати відповідача (співвідповідача) у справі. При цьому суд при розгляді справи має виходити із складу осіб, які залучені до участі у справі позивачем. У разі пред'явлення позову до частини відповідачів, суд не вправі зі своєї ініціативи й без згоди позивача залучати інших відповідачів до участі у справі як співвідповідачів та зобов'язується вирішити справу за тим позовом, що пред'явлений, і відносно тих відповідачів, які зазначені в ньому. Якщо позивач не заявляє клопотання про заміну неналежного відповідача (або залучення інших співвідповідачів в окремих справах згідно специфіки спірних правовідносин), то суд відмовляє в задоволенні позову.

Отже, сторонами у справі про визнання електронних торгів недійсними має бути продавець – відділ державної виконавчої служби/приватний виконавець, організатор торгів, покупець – учасник електронних торгів, для яких настали наслідки угоди й можуть наступати наслідки визнання угоди недійсною. Аналогічну позицію висловив Верховний Суд у вже згаданій нами постанові від 5 червня 2018 року у справі № 910/856/17.

Тому натепер судова практика повинна йти шляхом залучення переможців електронних торгів у статусі відповідача (співвідповідача). Так, згідно з рішенням Червонозаводського районного суду м. Харкова від 8 вересня 2020 року в цивільній справі № 646/2736/20 про визнання електронних торгів недійсними за позовом ОСОБА_1, відповідачем було визнано Московський відділ державної виконавчої служби в м. Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, Державне підприємство «СЕТАМ» і покупець – переможця електронних торгів – фізичну особу ОСОБА_2 [17].

Це підтверджується і іншою наявною судовою практикою: в багатьох рішеннях суди посилаються саме на висновки Великої Палати Верховного Суду, наведені у постанові від 5 червня 2018 року у справі № 910/856/17. Зокрема, згідно з рішенням Першотравневого районного суду м. Чернівців від 28 травня 2020 року у справі № 725/6276/19, позов було подано до відповідача ОСОБА_2, який є переможцем прилюдних торгів від 2 листопада 2016 року, й отримав свідоцтво про придбання нерухомого майна з прилюдних торгів серії та номера 14453, НВІ509639, яке видано приватним нотаріусом Чернівецького МНО Н.В. Макеєвою [15].

Визначення чіткого процесуального статусу переможця електронних торгів з реалізації арештованого майна при оскарженні їх результатів як відповідача важливе також тому, що в разі визнання судом недійсності правочину переможець електронних торгів втрачає свій статус як покупець арештованого майна.

Відповідно до п. 26 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» від 6 листопада 2009 року № 9 особами, які беруть участь у справі про визнання правочину недійсним, є насамперед сторони правочину [12]. За нормами ч. 1 ст. 216 ЦК України в разі недійсності правочину кожна зі сторін зобов'язана повернути другій стороні в натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає в користуванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, – відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування.

Отже, в разі прийняття судового рішення про скасування (визнання недійсними) електронних торгів за позовом учасника електронних торгів, у сторін договору купівлі-продажу, оформленого за результатами електронних торгів, відповідно виникнуть права й обов'язки щодо повернення всього, що вони одержали на виконання договору.

Висновки. Таким чином, аналіз процесуального статусу переможця електронних торгів із реалізації арештованого майна в разі оскарження їх результатів виявив такі особливості вказаного статусу:

– як показує аналіз світового досвіду регулювання прилюдних торгів, спеціальне законодавство для регулювання цієї сфери необхідне та є досить розвинутим;

– основними негативними чинниками, які гальмують розвиток управління вказаною діяльністю в нашій державі в порівнянні з міжнародними й зарубіжними аналогами, є розрізненість законодавства, відсутність єдиної методології в проведенні прилюдних торгів, оскарженні їх результатів, суперечності щодо інших питань;

– для встановлення процесуального статусу переможця електронних торгів необхідно чітко встановлення того юридичного факту, що здійснення електронних торгів щодо арештованого майна є цивільним правочином, і переможець електронних торгів виступає стороною цього правочину;

– переможець електронних торгів із реалізації арештованого майна має подвійний статус: окремо – як учасник електронних торгів, окремо – як покупець;

– оскарження результатів електронних торгів може проводитись як у досудовому, так і в судовому порядку, основним з яких є судовий;

– судова практика повинна йти шляхом залучення переможців електронних торгів у статусі відповідача (співвідповідача);

– у випадку прийняття судового рішення про визнання недійсними електронних торгів у переможця електронних торгів виникають обов'язки щодо повернення всього, що він отримав у результаті торгів.

Подальші розвідки щодо оскарження результатів прилюдних торгів із реалізації арештованого майна в цивільному процесі варто, на наш погляд, спрямувати таким чином: проблематика примусової реалізації корпоративних прав як частини арештованого майна й проблеми оцінки арештованого майна під час його реалізації, зокрема щодо недопустимості ситуацій, коли один і той же спеціалізований суб'єкт здійснює і оцінку арештованого майна, й, надалі, – його реалізацію.

Література

1. Бутирська І.А. Врегулювання спору за участю судді: перспективи запровадження у господарський процес України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 79–83.
2. Бучко О.М. Державні закупівлі : Канада. *Державні закупівлі в Україні*. 2009. № 7. С. 42–44.
3. Державні закупівлі в Європейському Союзі : системи оцінки та засоби правового захисту / М. Трайбас та ін. ; пер. з англ. О.М. Мацак. Київ : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2008. 176 с.
4. Кармаза О.О. Інститут урегулювання спору за участю судді в цивільному, господарському та адміністративному процесах України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 3. Т. 1. С. 37–42.
5. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (із наступними змінами й доповненнями) / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Мельников О.С. Організація системи державних закупівель у країнах ЄС. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 3 (38). С. 433–440.
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 5 червня 2018 року у справі № 910/856/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74598911>.
8. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII / *Верховна Рада України. Офіційний вісник України*. 2016. № 53. Ст. 1852.

9. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII / *Верховна Рада України. Офіційний вісник України*. 2016. № 51. Ст. 1799.
10. Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна : Наказ Міністерства юстиції України від 29 вересня 2016 року № 2831/5 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30 вересня 2016 року за № 1301/29431 / Міністерство юстиції України. *Офіційний вісник України*. 2016. № 76. Ст. 2558.
11. Про іпотеку : Закон України від 5 червня 2003 року № 898-IV / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 38. Ст. 313.
12. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року № 9. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 12. С. 3–8.
13. Регулювання правовідносин у сфері державних закупівель в ЄС та в Україні / В.В. Колотій та ін. ; Міністерство юстиції України. Київ : ТОВ «Ніка-Прінт», 2005. 768 с.
14. Рішення Оболонського районного суду м. Києва від 10 травня 2018 року у справі № 756/12176/16-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74115002>.
15. Рішення Першотравневого районного суду м. Чернівців від 28 травня 2020 року у справі № 725/6276/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89645661>.
16. Рішення Цюрупинського районного суду Херсонської області від 1 липня 2020 року у справі № 664/1319/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90222139>.
17. Рішення Червонозаводського районного суду м. Харкова від 8 вересня 2020 року у справі № 646/2736/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91481919>.
18. Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо закупівель товарів (робіт) та послуг : прийнятий на 27 сесії ЮНСІТРАЛ 17 червня 1994 року. *База даних «Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_878.
19. Турченко О.Г. Правове регулювання державних закупівель товарів, робіт та послуг Європейського Союзу (зближення законодавства України з правом ЄС) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Київ, 2008. 20 с.
20. Угода про державні закупівлі Світової організації торгівлі : прийнята у м. Марракеш (Марокко) 15 квітня 1994 року. *Верховна Рада України : Офіційний веб-портал*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_050.
21. Урджумелашвілі Т. Досвід Грузії в сфері державних закупівель. *Державні закупівлі в Україні : Проблеми. Досвід. Перспективи розвитку : Інформаційний дайджест*. 2013. 30 січня. С. 2–10.
22. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
23. Цивільний кодекс України : Коментар / Є.О. Харитонов та ін. ; за заг. ред. Є.О. Харитонova, О.М. Калітенко. Харків : Одиссей, 2003. 856 с.
24. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 2147-VIII (у редакції від 3 жовтня 2017 року) / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.

References

1. Butyrsjka I.A. (2017) Vreghuljuvannja sporu za uchastju suddi : perspektyvy zaprovadzhennja u ghospodarskijj proces Ukrajinjy [Dispute settlement for court participation: prospects for introduction in the economic process of Ukraine]. *Entrepreneurship, economy and law*, vol. 12/2017, no. 12, pp. 79–83.
2. Buchko O. (2009) Derzhavni zakupivli : Kanada [Public Procurement: Canada]. *Derzhavni zakupivli v Ukrajinjy*, vol. 2, no. 7, pp.70–76.
3. М. Трајбас та ін. (2008) *Derzhavni zakupivli v Jevropejskijjkomu Sojuzi : systemy ocinky ta zasoby pravovogho zakhystu* [Public Procurement Review and Remedies Systems in the European Union]. Kiev: Center for Adaptation of the Civil Service to the Standards of the European Union. (in Ukrainian)
4. Karmaza O. O. (2018) Instytut ureghuljuvannja sporu za uchastju suddi v cyviljnomu, ghospodarskijjkomu ta administratyvnomu procesakh Ukrajinjy [Institute for Dispute Resolution with the participation of a judge in civil, commercial and administrative proceedings of Ukraine]. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*, vol. 3, no. T. 1, pp. 37–72.
5. Constitution of Ukraine on the 28th June 1996, *Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrajinjy*, 1996, № 30, art. 141.

6. Melnykov O.S. (2012) Orghanizacija systemy derzhavnykh zakupivelj u krajinakh JeS [Organization of the public procurement system in the EU countries]. *Theory and practice of public administration*, vol. 3, no. 38, pp. 433–440.
7. Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court on the 5th June 2018 in the case № 910/856/17. Jedynyj derzhavnyj rejestr sudovykh rishenj. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74598911>.
8. “On executive proceedings”: Law of Ukraine on the 2nd June 2016, *Oficijnyj visnyk Ukrainy*, 2016, № 53, art. 1852.
9. “On modification of the Constitution of Ukraine (concerning justice)”: Law of Ukraine on the 2nd June 2016, *Oficijnyj visnyk Ukrainy*, 2016, № 51, art. 1799.
10. “On approval of the Procedure for sale of seized property”: Order of the Ministry of Justice of Ukraine on the 29th September 2016, *Oficijnyj visnyk Ukrainy*, 2016, № 76, art. 2558.
11. “On mortgage”: Law of Ukraine on the 5th June 2003, *Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy*, 2003, № 38, art. 313.
12. “On judicial practice of consideration of civil cases on recognition of transactions invalid”: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine on the 6th November 2009, *Visnyk Verkhovnogho Sudu Ukrainy*, 2009, № 12, pp. 3–8.
13. V. Kolotij ta in; Ministry of Justice of Ukraine (2005) *Reguljuvannja pravovidnosyn u sferi derzhavnykh zakupivelj v JeS ta v Ukraini* [Regulation of legal relations in the field of public procurement in the EU and in Ukraine]. Kiev: Nika-Print LLC. (in Ukrainian)
14. Decision of the Obolonsky District Court of Kyiv on the 10th May 2018 in case № 756/12176/16-ts. Jedynyj derzhavnyj rejestr sudovykh rishenj. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74115002>.
15. Decision of the Pervomaisky District Court of Chernivtsi on the 28th May 2020 in case № 725/6276/19. Jedynyj derzhavnyj rejestr sudovykh rishenj. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89645661>.
16. Decision of the Tsyurupynsky District Court of the Kherson Region on the 1st July 2020 in case № 664/1319/19. Jedynyj derzhavnyj rejestr sudovykh rishenj. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90222139>.
17. Decision of the Chervonozavodsky District Court of Kharkiv on the 8th September 2020 in case № 646/2736/20. Jedynyj derzhavnyj rejestr sudovykh rishenj. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91481919>.
18. UNCITRAL Model Law on Procurement of Goods (Works) and Services. Adopted at the 27th session of UNCITRAL on the 17th June 1994. *Verkhovna Rada Ukrainy : Oficijnyj veb-portal*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_878.
19. Turchenko O. Gh. (2008) *Pravove reguljuvannja derzhavnykh zakupivelj tovariv, robit ta poslugh Jevropejskogho Sojuzu (zblyzhennja zakonodavstva Ukrainy z pravom JeS)* [Legal regulation of public procurement of goods, works and services of the European Union (approximation of Ukrainian legislation with EU law)]. (PhD Thesis), Kiev.
20. Agreement on Public Procurement of the World Trade Organization. Adopted in Marrakech, Morocco, on the 15th April 1994. *Verkhovna Rada Ukrainy : Oficijnyj veb-portal*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_050.
21. Urdzhumelashvili T. (2013) *Dosvid Ghruziji v sferi derzhavnykh zakupivelj* [Georgia’s experience in public procurement]. *Public procurement in Ukraine: Problems. Experience. Development prospects: Information digest*, vol. 3, no. 23, pp. 2–10.
22. Civil Code of Ukraine on the 16th January 2003. *Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy*, 2003, № 40–44, art. 356.
23. Je. O. Kharytonov ta in. (2003) *Cyviljnyj kodeks Ukrainy : Komentar* [Civil Code of Ukraine: Commentary]. Kharkiv: Odysseus. (in Ukrainian)
24. Civil Procedure Code of Ukraine on the 18th March 2004. *Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy*, 2017, № 48, art. 436.